

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Клементина Иванова

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” за нуждите на Кирило-Методиевския научен център при БАН по професионално направление

2.1. Филология, обявен в ДВ бр.8/23.01.2018.

На обявения конкурс за доцент единствен кандидат е **гл. ас. д-р Мая Васи́лиева Иванова**. В съгласие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария и Правилника за неговото прилагане тя е дала в срок всички необходими документи.

На конкурса за доцент д-р Мая Иванова се представя с продукцията си след защитата на докторската дисертация (2010 г.), но и с цялостното си присъствие в научния живот на нашата медиевистична колегия. Освен научните публикации на български, полски, руски и английски език (общо 18, от тях 2 – в съавторство) и рецензиите и персоналиите (5) кандидатката включва и други публикации, свързани с български и международни проекти и с научно-приложни разработки в Кирило-Методиевския научен център.

Тъй като познавам М. Иванова още от университетската скамейка, ще проследя накратко пътя на нейното професионално развитие. Изграждането ѝ като изследовател на средновековната книжнина започна от студентските години. Аз бях научен ръководител на дипломната ѝ работа „Отклонения от житийния модел в края на неговата продуктивност (Житие на св. Николай Софийски Нови от Матей Граматик)“, защитена в 1994 г. М. Иванова ме впечатли със самостоятелността, с която бе пристъпила към темата, с неочакваната за мене зрялост в теоретичните постановки при характеристиката на Житието на Николай Софийски и с филологическата подготовка (по-точно самоподготовка), каквито не бях забелязала при нито един от колегите задочници, с които съм работила. Още една особеност на нейния подход към материала, изявила се в началото и развита успешно с годините, е интердисциплинарността, широкото поле, в което М. Иванова полага и анализира проблемите. Тя бе формулирала още тогава своя теза за късните иконографски изображения, възникнали върху житиен текст и за тяхното значение при рецепцията на агиографията.

От 1995 г. М. Иванова е докторант в Кирило-Методиевския научен център при БАН и още с избора на темата за дисертационния труд е включена в най-важния дългосрочен проект на Центъра – „Извори за живота и делото на св. Кирил и

Методий“ и то върху една основополагаща в палеославистиката творба. Нейната дисертация „Текстологически проблеми в Пространното житие на Константин – Кирил Философ“ е сериозно предизвикателство за всеки палеославист. При отворената текстологическата традиция на Кириловото житие всяка дума, всеки вариант в многобройните му преписи са подлагани на многократни и понякога противоречиви тълкувания. Подобни теми обикновено не се дават на един докторант, това е задача, изискваща натрупан опит в изворовата и текстологическа работа. М. Иванова обаче прие това предизвикателство и през времето, докато изучаваше този текст, анализиран през XIX и XX в. от многобройни авторитетни учени, тя постепенно се оформи и като археограф, и като текстолог от висока класа. Достоинствата на нейния труд бяха оценени от нашата, и от международната палеославистика; той бе издаден в 2013 г. Извън дисертацията, както и в следващите след защитата 7 години, научното развитие на д-р Иванова продължи в няколко насоки.

От научните ѝ публикации, представени за конкурса, най-значителни и по брой, а и с най-голяма тежест са посветените на агиографията и агиологията. Ще се спра първо на тях. Извън текстологическите проблеми д-р Мая Иванова продължава да анализира Житието на св. Кирил, интерпретира го по различен начин, открива нови съществени моменти в текста и историята му. В изследването „Числовият модел в Житието на Кирил“ (доклад от международната конференция на тема: „Глаголица и кирилица – история и писмени паметници“, 6–7 юни 2007, Братислава, Словакия– on-line издание) д-р Иванова представя значението на числото 7 в културно-антропологичен аспект като модел на жизненоградивни цикли в Житието на св. Кирил, с което хвърля мост между възможно несъзнаваното, но съществуващо влияние на предхристиянска практика, предавана и адаптирана през хилядолетията и отражението му върху текста на Житието.

Различна по тип, но също приносна е публикацията „Отец Неофит Рилски и Житието на св. Константин-Кирил“ (2012 г.). Като обобщава известните, а е издирила и неизвестни факти за участието на отец Неофит в изучаването на ръкописното ни богатство, М. Иванова го представя не просто като помощник на руските учени, даващ им сведения и преписи от ръкописи, както традиционно се приема, а като деец, имащ ясно съзнание за стойността на средновековната българска книжнина. Така тя изтъква неговия принос към европейската палеославистика.

За мене е особено важна студията на д-р Иванова „Кирилските фрагменти от Пространното житие на Константин-Кирил – научна проблематика“ (2011), защото въпросите около откъслеците от Житието на св. Кирил не са в достатъчна степен проучени и в повечето случаи присъстват само информативно в кирилометодиевските издирвания. Д-р М. Иванова подхожда многостранно към тази тема, уточнява терминологичните неясноти около текстовете, извежда една работеща класификация, изяснява причините за появата им само в руски преписи и проследява различните разклонения в текстовата им традиция. Като пример ще посоча нейните разсъждения върху съчетаването на различни кирило-методиевски текстове с части от Житието и по-конкретно върху компилацията „За началото на славянската писменост“, чието самостоятелно съществуване се отрича от руските учени. Ще отбележа също, че тази студия дава текстологически модел за работа с фрагменти и от други произведения, каквито има в старобългарската книжнина. Върху Житието на св. Кирил Мая Иванова е обнародвала и конкретни езикови наблюдения.

Към същия тематичен кръг ще поставя изследванията на култовете към български светци и на произведенията за тях (7 статии). Тук ще открия двата ѝ текста върху Житието на св. Николай Нови Софийски, които отразяват връщането на М. Иванова към тази тема, по-точно – към подготовка на представително издание с изследване, обнародване на оригиналния текст и превод на руски език за поредицата *Patrologia Slavica* (по Проекта за издаване на оригинални средновековни славянски произведения, осъществяван в Брюксел с подкрепата на Архива на Руската емиграция). Като координатор на проекта потвърждавам, че публикацията е включена в списъка с предстоящи за издаване книги на българските автори. Засега по този проект от страна на България е отпечатана книга на И. Христова-Шомова с общите служби на св. Климент, а книгата на д-р Иванова се очаква да излезе през 2019 г. Всеки от останалите представени текстове, посветени на св. Терапонт, св. Трифон, на св. Михаил Воин и на анахоретските култове, разкрива нещо ново не само в литературно, но и в общокултурно отношение. Ще посоча за пример статията „Михаил Воин в огледалото на Богородица“, посветена на Похвалата за св. Михаил от Патриарх Евтимий; точни и заслужаващи внимание са изводите на авторката за моделирането на двете възхвали в Словото, за тяхното място в композицията, за уелото им съчетаване в двусъставната празничност, с което се засилва емоционалният градус на риторичната творба. Към същата група

публикации включвам и новите аспекти в анализа на Климентовите поучения, продължаващи и допълващи жанровата класификация на Кр. Станчев („Общите поучения на Климент Охридски – конструкция и функционалност“, 2008 г.).

Рецензиите и персоналиите на д-р М. Иванова са написани вешо и коректно и в характерния за нея стил, винаги в тях има нещо ново, неотбелязано или незабелязано до момента. За пример ще посоча текста „В хармоничния свят на науката“, посветен на 100-годишнината от рождението на акад. Динеков, в който са привлечени непроучвани архивни материали.

За научната активност на д-р Мая Иванова свидетелства и нейното участие в многобройни научни форуми - национални (18) и международни (34), както и сътрудничеството ѝ в 12 приключени и 2 актуални международни проекта. Тя е известна като отличен редактор не само у нас, но и в Полша.

Важен дял от научната характеристика на д-р М. Иванова заема нейната преподавателска дейност. Осем години тя е асистент по стара българска литература, от които 3 години (1997-2001) е щатен преподавател и 2 години (2001- 2003) - хоноруван в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Хоноруван асистент по стара българска литература е и в СУ Климент Охридски (2003-2006). Аз имам лични впечатления от една учебна година съвместна дейност; бях много доволна от нивото на нейните упражнения, от старанието ѝ да увлече студентите и от постигнатите резултати в курсовите работи, в ръководството на които тя също вземаше дейно участие. В момента вече четвърта година д-р Иванова е лектор в Университета „Адам Мицкевич“ – Познан, Полша, където нейната лекционна и културологична работа е високо оценена от колегите ѝ. В Познан тя се включва в съвместни научни проекти и публикации с полските слависти, занимава се и с описанието на славянски ръкописи, намиращи се в местните музеи и книгохранилища. Като лектор М. Иванова работи активно за по-близко българо-полско научно сътрудничество. Ще добавя, че XIV полско-български колоквиум в Познанския университет по нейна инициатива бе посветен на проф. Донка Петканова.

Обръщам внимание и на активното участие на д-р М. Иванова във всички дейности на КМНЦ, включително и в научно-приложните.

И накрая, но не на последно място, ще отбележа, че изследванията на д-р Иванова, обнародвани в авторитетни издания у нас и в чужбина, са познати и се

цитират от български и чуждестранни учени, което личи от справка за цитиранията, представена за конкурса.

И така, д-р М. Иванова е един високо квалифициран и утвърден филолог, перспективен изследовател с широк кръг от интереси. Въпреки че представените за конкурса статии засягат различни проблеми, всички те са от съществено значение. Център на проучванията е агиологията и агиографията, но и по-голямата част от останалите текстове не само са приноси за изучаване на средновековната книжнина, но, което е особено важно, внасят нови насоки и нови идеи в палеославистиката. Затова считам, че в цялост научната продукция на д-р М. Иванова отговаря на хабилитационен труд според условията на конкурса. Тя вече се е изявила със знания и възможности, които я правят необходима като член на колектива на КМНЦ.

С пълна убеденост предлагам на Научното жури да присъди на д-р Мая Василюва Иванова академичната длъжност „доцент” в Кирило-Методиевския научен център при БАН.

21.06. 2018 г.

София

Проф. д-р Климента Иванова

